

ERFGOEDKLASSEN
& BURGERSCHAP

urban
.brussels

Ontdekkingswandeling

DE MYSTERIEUZE MENEER HOUSTONT

Een wandeling voor de hele familie
om de ornamenten van Georges Houtstont
in hartje Brussel te ontdekken.

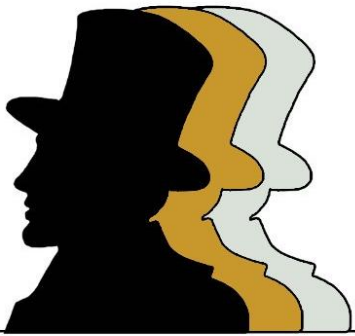
Duur: 1u30

Naam speurdeus:

.....

HET VERHAAL VAN GEORGES HOUTSTONT

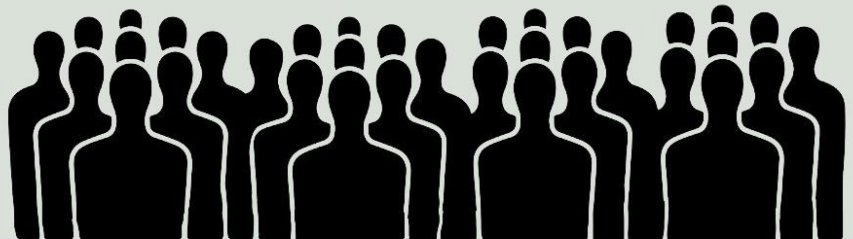
Hallo! Mijn naam is Georges Étienne Houtstont.
Ik ben geboren op 2 januari 1832 in Parijs.

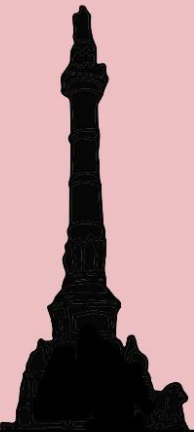
Men noemt mij wel eens beeldhouwer of decorateur
maar eigenlijk ben ik « ornamentist ». Je zal
wel mijn handtekening bijna nooit terugvinden:
ornamentisten ondertekenen hun werken niet.

Mijn opleiding? Een mysterie!
Het blijft een raadsel wat ik
precies studeerde...

1856-1861: Ik start mijn carrière op de werf van het Louvre in
Parijs. Ik werk er samen met 300 andere ornamentisten.

Na mijn eerste stappen
in Parijs, ontdekken de
Belgische architecten
mijn werk:
in 1859, op mijn 27ste,
werk ik op mijn eerste
Brusselse werf:
de Congresskolom.

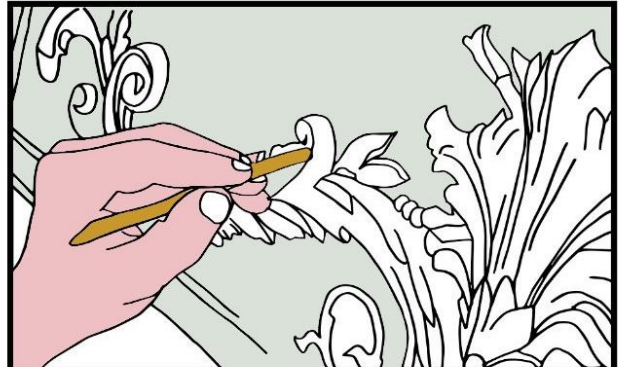

In 1862 werk ik aan mijn
eerste echt grote
opdracht: Het Hotel van
de Gouverneur van de
Nationale Bank.
Olala!

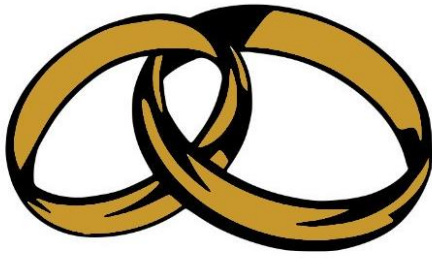
Met architect Henri
Beyaert zal ik nog veel
samenwerken.

Al snel bouw ik een groot netwerk uit: ik werk
voor de grootste architecten en rijkste klanten!

Ik richt mee de Academie in
Sint-Joost-ten-node op. Ik geef er les in
de beeldhouwklas en leer de studenten
modelleren.

Op 27 september 1866 trek ik terug naar Frankrijk om er te trouwen met Clémentine Laure Thiaucourt.

RUE
VEYDT
STRAAT

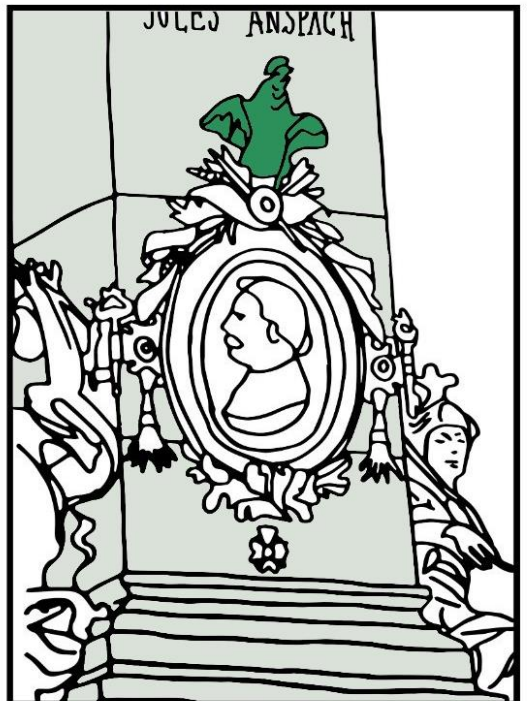
In 1867 koop ik een huis in de Veydstraat 13 in Sint-Gillis. Later zal ik er ook mijn atelier bouwen dat al snel de grootste ornamentale werkplaats van de hoofdstad zal worden. Veel belangrijke ornamentisten zijn opgeleid in mijn atelier.

Dankzij Alphonse Balat, de officiële architect van de koning, werk ik op alle Koninklijke werven: het koninklijk paleis, het paleis voor schone kunsten,...

Vanaf de jaren 1870 neem ik voor België deel aan de Wereldtentoonstelling. Mijn naam is nu door velen gekend!

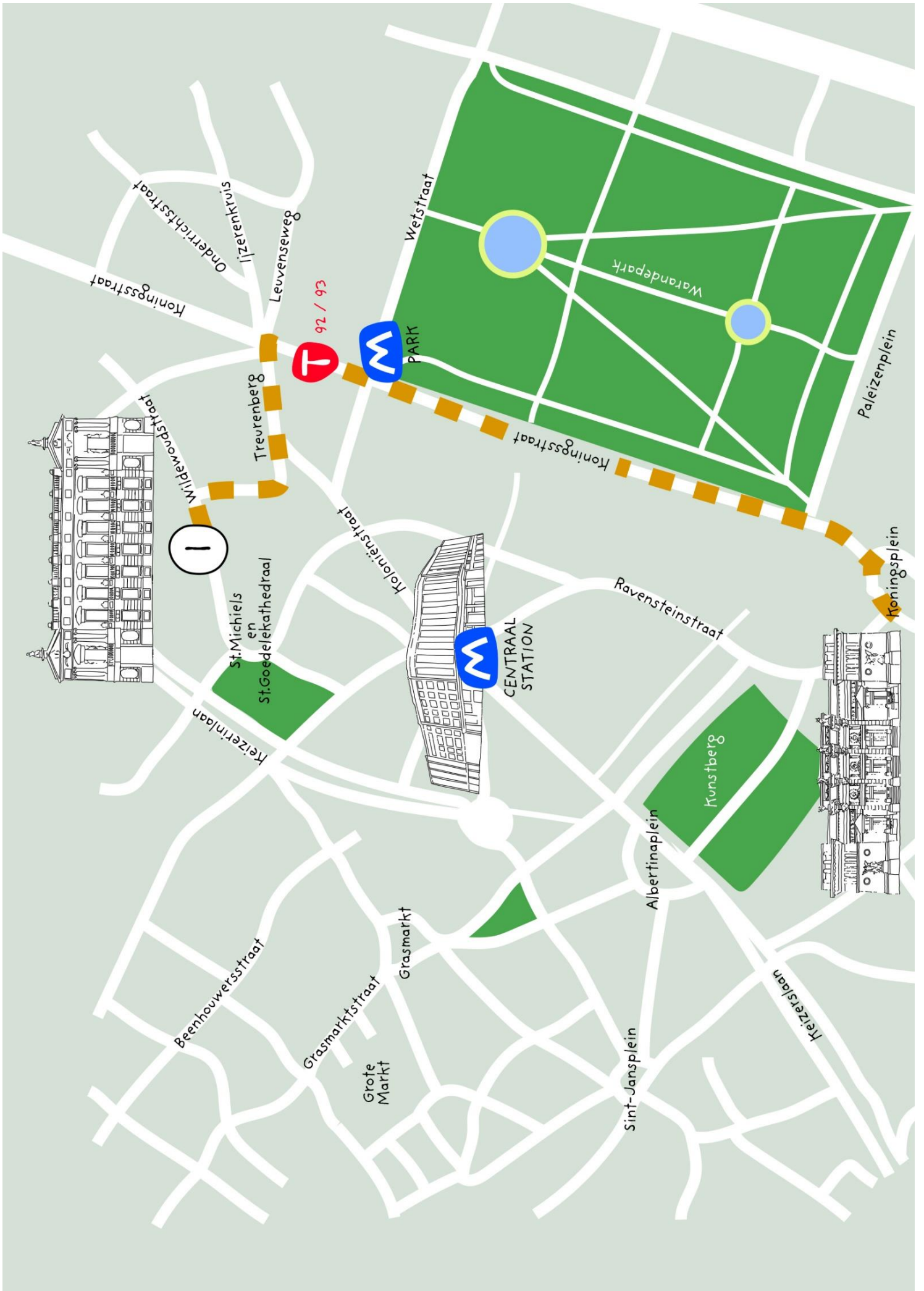
Jules Anspach, Charles de Brouckère,...
Ik breng hulde aan belangrijke Belgen door mee te werken aan de monumenten die hen eren.

Ik sterf in Sint-Gillis op 8 december 1912.
Ik ben dan 80 jaar oud.
Tijdens mijn carrière die 53 jaar zal duren, heb ik mee het uitzicht van Brussel bepaald.

Nu je me kent, kunnen we samen op speurtocht vertrekken!

- 1 Hotel van de Gouverneur van de Nationale Bank
- 2 Koninklijke Musea voor Schone Kunsten
- 3 Koninklijk Conservatorium Brussel
- 4 Grote Synagoge van Brussel
- 5 Justitiepaleis

Georges Houtstont in beeld

Wie o wie is Georges Houtstont?

We hebben geen enkele foto van onze vriend Houtstont. Het enige wat we hebben is de beschrijving hier onder.

Welk personage uit onze portrettengalerij zou passen bij de omschrijving? **Trek een kruis** over de portretten die niet kunnen kloppen!

Georges Houtstont was:

- ① ... een man
- ② ... geboren in 1832
- ③ ... 1m72 groot

En hij had

- ④ ... een ovaal gelaat
- ⑤ ... grijze/blauwe ogen
- ⑥ ... asblond haar*

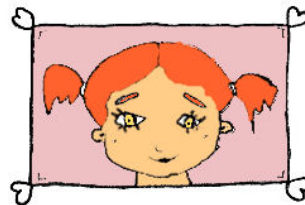
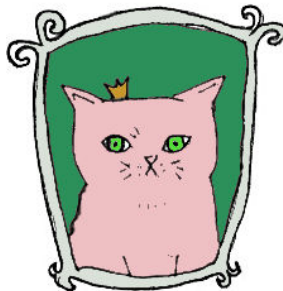
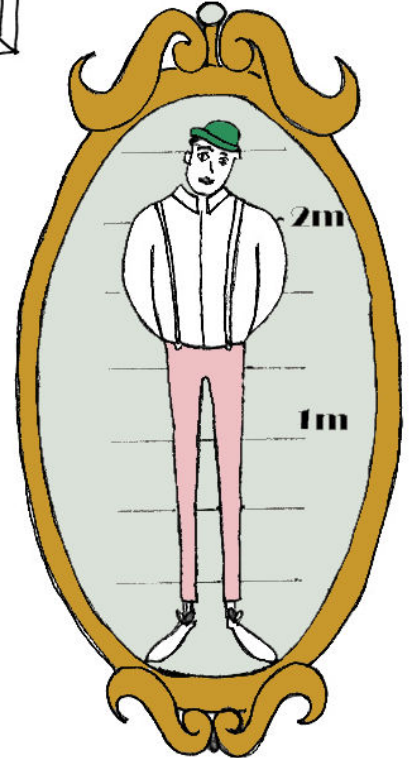
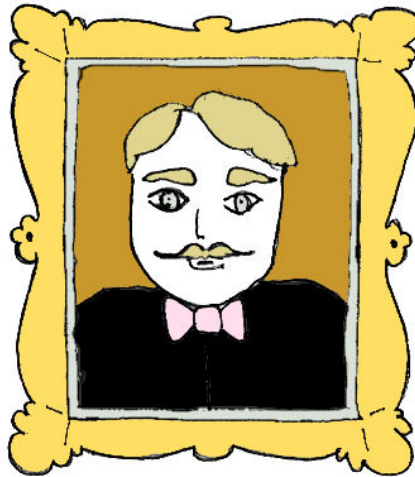
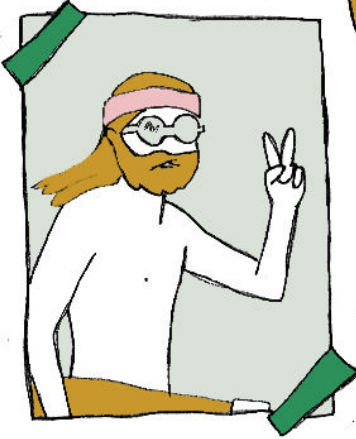
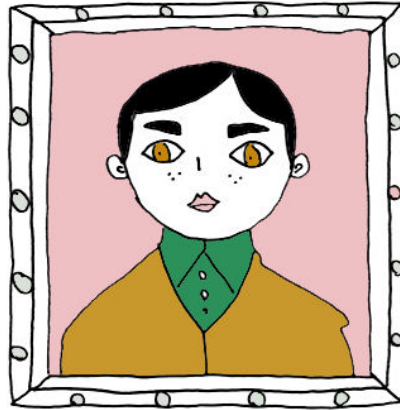
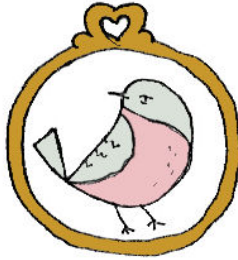
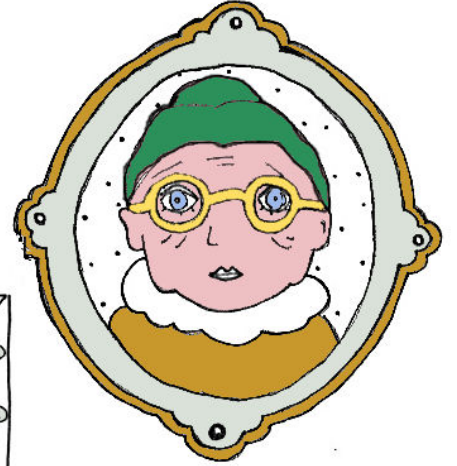
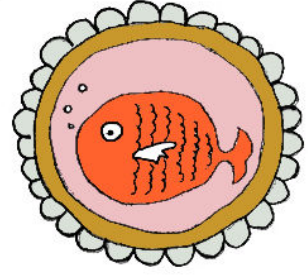
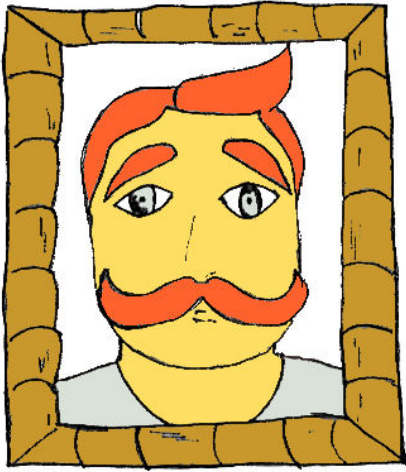

*Tip: asblond haar, dat ziet er ongeveer zo uit

Een mysterie...

Georges Houtstont wordt op 2 januari 1832 geboren in Parijs. Op 8 december 1858 trekt hij naar Brussel. Hij verkrijgt een visum voor één jaar. Op dit visum komt ook een persoonsbeschrijving voor. Zo lang we geen foto hebben waarvan we met zekerheid kunnen zeggen dat Georges Houtstont er op staat, moeten we het met deze omschrijving stellen.

Een orna...watte?

Houtstont was een **ornamentist**. Maar wat bedoelen we daar nu precies mee? Wat is het verschil met de beeldhouwer en de architect?

- Laat de 3 figuurtjes **spreken** door ze met de juiste tekstballon **te verbinden**.

Op basis van de tekeningen van de architect, maak ik de **ornamenten**. Dit zijn de decoratieve sculpturen die gebouwen sieren. Eerst maak ik een test in gips en pas daarna realiseer ik het ornament in het juiste materiaal.

Ik maak **beeldhouwwerken**. Die grote standbeelden aan gebouwen, zijn door mij gerealiseerd!

Ik teken in mijn atelier de **plannen** van gebouwen en grote monumenten.

○
De architect

○
De ornamentist

○
De beeldhouwer

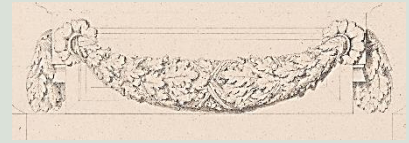
Ik teken ook de decoratieve details die de ornamentist dan zal maken.

Het verschil tussen mijn werk en dat van de ornamentist is vaak klein. We werken dikwijls samen! Ik focus op de grote beelden en de ornamentist op de decoratieve elementen.

Soms teken ik de decoratieve sculpturen voor de gebouwen ook zelf. Ik ben dus niet alleen de uitvoerder met kennis van materialen maar ik ken de bouwstijlen ook door en door.

Het takenpakket van de ornamentist is niet altijd gemakkelijk te onderscheiden van dat van de architect of beeldhouwer. Ze werken nauw samen en soms is het moeilijk te bepalen waar de verantwoordelijkheid van de ene stopt en de andere aanvangt.

Zo staat de **architect** vaak in voor het ontwerp van de ornamenten. Hij tekent ze en de **ornamentist** zet de ontwerpen om in gips (of een ander materiaal). Maar soms, en zeker in het geval van Houtstont, is de graad van betrokkenheid van de ornamentist groter en gaat zijn creatieve verantwoordelijkheid verder dan de pure uitvoering. Houtstont maakte vele tekeningen en bouwde zo een uitgebreide persoonlijke 'catalogus' op. Dit omvangrijk dossier was natuurlijk erg nuttig voor zijn samenwerking met verschillende architecten.

Ook het onderscheid tussen **beeldhouwer** en ornamentist is soms lastig te maken. In de almanak van 1865, een soort voorloper van het telefoonboek, wordt Houtstont voorgesteld als beeldhouwer. Op de werf werken de ornamentist en de beeldhouwer vaak heel nauw samen.

« **Houtstont G. sculpteur, décoration extérieure et intérieure. Montagne de l'Oratoire, 1.** »

Er ligt ook een verschil in de erkenning van hun werk. De bijdrage van de beeldhouwer aan het gebouw wordt heel vaak sterker gevalideerd. Vaak zijn de beelden ook ondertekend terwijl ornamentisten bijna altijd anoniem werken.

De werkmethode van de **ornamentist** kan ook verschillen van werf tot werf. Soms voert hij de ontwerpen van de architect uit, soms maakt hij die zelf. In het laatste geval maakt hij eerst een ontwerp-tekening. Dan volgt een schets geboetseerd in gips. Daarvan worden soms nog details verder uitgewerkt en dan volgt een gipsmodel op ware grootte voor de uitvoering ervan in steen, hout, koper, papierstuc*, staff** of gips zelf.

Vanuit praktisch oogpunt, tot slot, kan de ornamentist op twee manieren werken. De 'Belgische werkwijze' houdt in dat de ornamenten in het atelier worden vervaardigd om dan in een latere fase naar de werf te worden gebracht. Voor de 'Franse werkwijze' wordt alles ter plaatse op de werf gerealiseerd. Houtstont zal steeds de voorkeur geven aan die laatste manier van werken.

* Papierstuc = Mengsel van papier-mâché, kleefmiddel, zand en kalk

** Staff = Mengsel van gips en plantenvezels

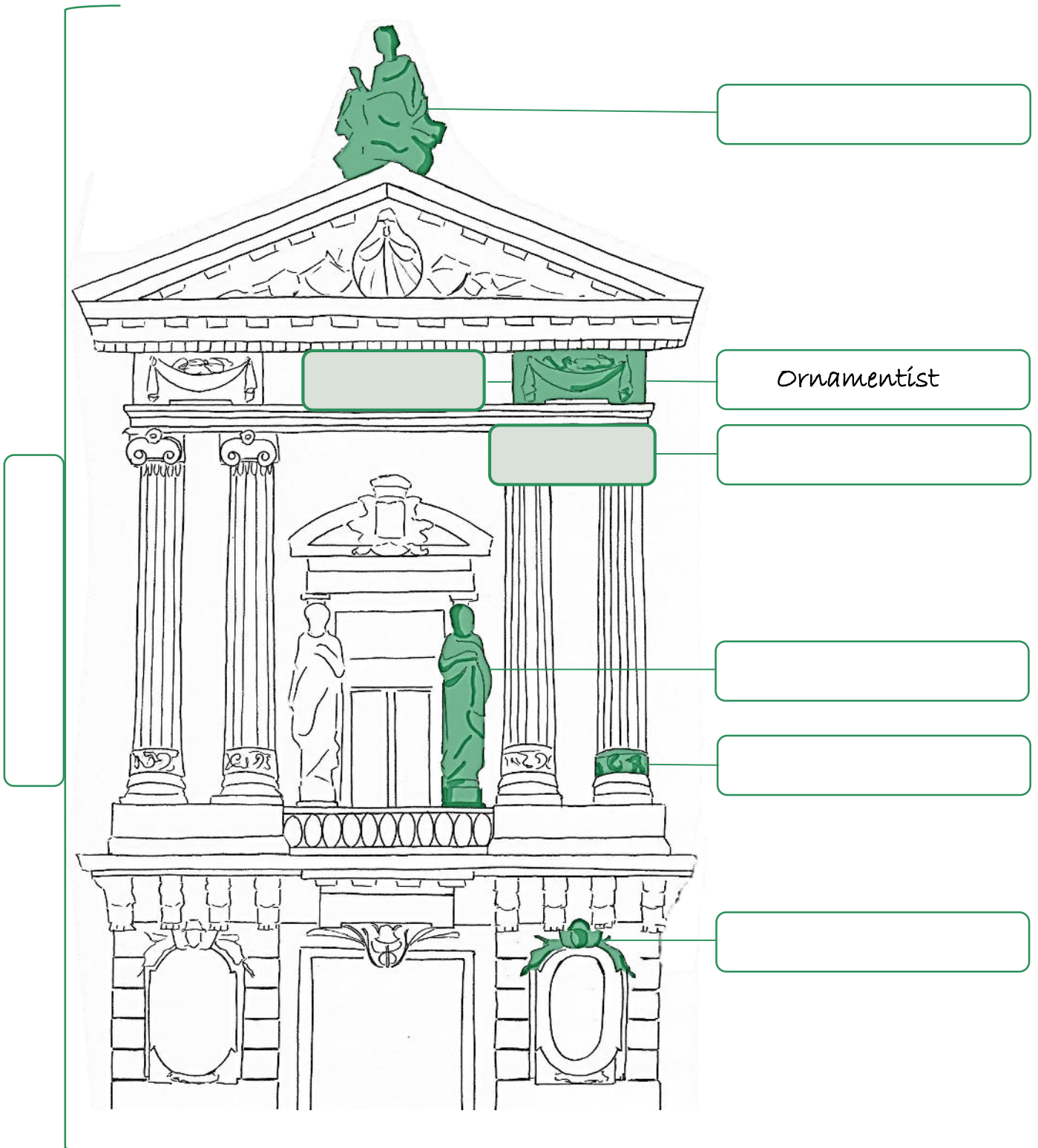
Heb je het verschil tussen de 3 beroepen goed begrepen?

Onze eerste halte van de wandeling is het Hotel van de Gouverneur van de Nationale Bank (1) Zoek je weg op het plannetje en hup 🐾🐾🐾 we speuren naar meer!

I. Architect, ornamentist of beeldhouwer?

Neem een beetje afstand van de gevel en ga op zoek naar het stukje dat hier getekend is.

- **Teken** de ornamenten die verdwenen zijn.
- **Schrijf** telkens het juiste beroep in de kaders: *ornamentist, beeldhouwer of architect*.

Ornamentist

II. De gevel

Kijk nu eens goed naar de gevel. Wat vertelt de gevel ons? Waar inspireerde de architect zich op? We zoeken het samen met jullie uit!

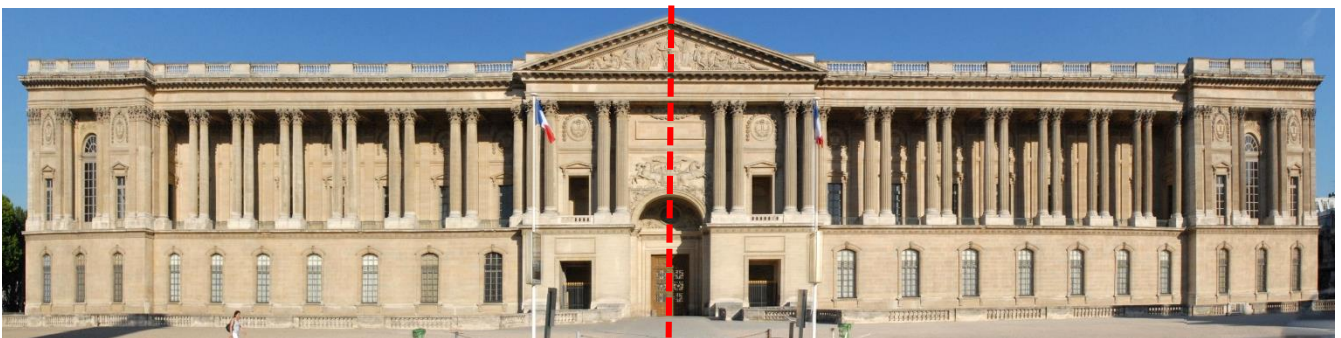
- Eén van de eerste ontwerptekeningen zag er zo uit. **Vergelijk** deze tekening met de gevel vandaag en **vul** de zinnen **aan**.

Op de tekening tel je vensters. Maar uiteindelijk werd ik toch (groter/kleiner) en vandaag heb ik vensters.

Voor de bouw van het Hotel van de Gouverneur van de Nationale Bank, inspireren architect Henri Beyaert en ornamentist George Houtstont zich op de Franse architectuur.

- **Vergelijk** de gevel van het Hotel van de Gouverneur met deze vleugel van het Louvre uit de 17de eeuw en **omcirkel** op de foto alle gelijkenissen.

Deze vleugel van het Louvre is symmetrisch: Als we de foto dubbel vouwen op de rode lijn , past het linkerdeel precies op het rechterdeel.

- Is dit ook het geval voor het Hotel van de Gouverneur ? JA NEE

De horizontale lijn domineert --- .

- **Trek** een lijn over de horizontale lijnen die het gebouw van de ene naar de andere kant doorkruisen.

III. De ornamenten

- Op de gevel van het Hotel van de Gouverneur zijn er:
 - veel ornamenten, met veel details en variatie
 - weinig ornamenten, met weinig details en weinig variatie

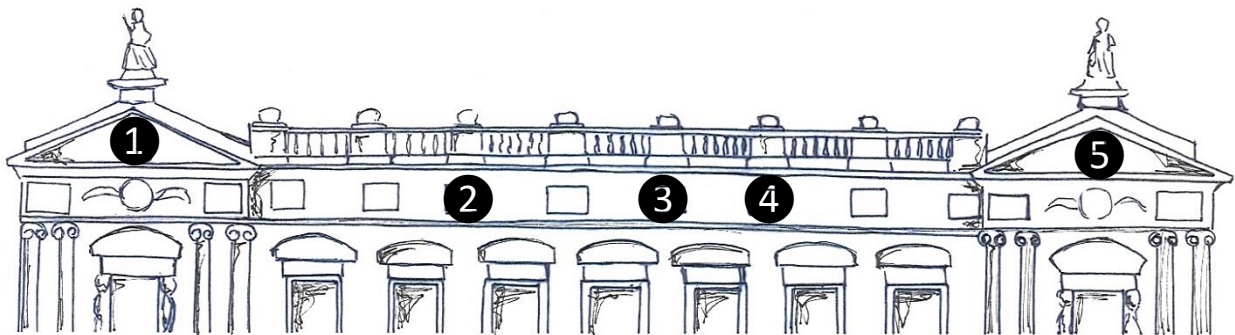
Ze zijn geïnspireerd op de ornamenten die je in Parijs kon terugvinden in de tweede helft van de 19de eeuw of, als we nog verder terug gaan in de tijd, uit de tijd van de Grieks-Romeinse oudheid.

- **Omcirkel** alle details die je ook kan vinden op het Hotel van de Gouverneur.

Sommige details hebben een boodschap. Hier vertellen ze ons iets meer over de economische waarden en activiteiten van ons land.

- **Zoek** de details op de foto's en **schrijf** in elk cirkeltje onder de tekening het juiste nummertje.
- **Verbind** daarna de foto met de juiste betekenis.

Het aambeeld, de hamer, de ketting en de tang, symbolen van de metaalbewerking

De helm, pantser en wapens, symbolen van de militaire glorie

De bijenkorf, symbool van samenwerking

De boeg van een schip, symbool van de scheepvaart

De helm, de lamp en het houweel, symbolen van de mijn

De bijtjes uit de bijenkorf zijn verstoppt in het Museum van de Nationale Bank op de Warmoesberg. Aarzel niet om ze te gaan zoeken!

Het Hotel van de Gouverneur van de Nationale Bank werd tussen 1860 et 1874 gebouwd volgens de plannen van architect Henri Beyaert. Het gebouw was tot 1957 de officiële residentie van het hoofd van de Nationale Bank. De woning moest dus wel een zekere grootsheid uitstralen. Dat verklaart ook waarom in de loop van het ontwerpproces de afmetingen werden aangepast. Er werden **twee traveeën toegevoegd** aan het oorspronkelijke ontwerp.

Tegenwoordig is het Hotel niet langer bewoond maar heeft het een ontvangstfunctie gekregen.

De stijl van het gebouw is geïnspireerd op de Franse architectuur. De compositie doet denken aan de klassieke architectuur uit de 17de eeuw door de evenwichtige verhoudingen, het **silhouette met overheersende horizontaliteit (dankzij de kroonlijst en de balustrade)** en de **symmetrie**. De rijkdom van de decoratieve motieven* doet denken aan die in Parijs tijdens het bewind van Napoleon III (van 1852 tot 1870). Beyaert was vertrouwd met de architectuur van de Franse hoofdstad en liet zich er rechtstreeks door inspireren. Houtstont werkte op de bouwplaats van het nieuwe Louvre**, dat in 1857 werd ingehuldigd. Ook hij kent de Parijse architectuur dus goed!

De boodschap die door de geveldecoratie wordt overgebracht, verschilt van deze van het Nieuwe Louvre. Terwijl die hulde brengt aan de toenmalige Franse heerser Napoleon III, prijst de gouverneurswoning van de Nationale Bank op zijn beurt **de waarden en de welvaart van het land**. Met name de cartouches bovenaan en de frontons benadrukken de **nationale commerciële en industriële rijkdommen**.

De handel, de industrie, de landbouw en de schone kunsten worden gesymboliseerd door 4 kariatiden*** die de gevel sieren. De monumentale beelden die de frontons kronen staan voor de vrede en de arbeid. De weergave van de provincies en havensteden staan, tot slot, symbool voor de eenheid van het land.

* ionische kapitelen, **guirlandes, acanthusbladen, rozetten, golvende meanders**, schelpen, ...

** het nieuwe Louvre = het geheel van gebouwen die het Louvre verbinden met de Tuilleries

*** kariatiden = vrouwenbeelden die gebruikt worden als pilaar of pilasters

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, zo gaat het goed, zo gaat het beter en alweer **1km!** De exacte afstand die jullie moeten afleggen om het volgende gebouw te ontdekken!

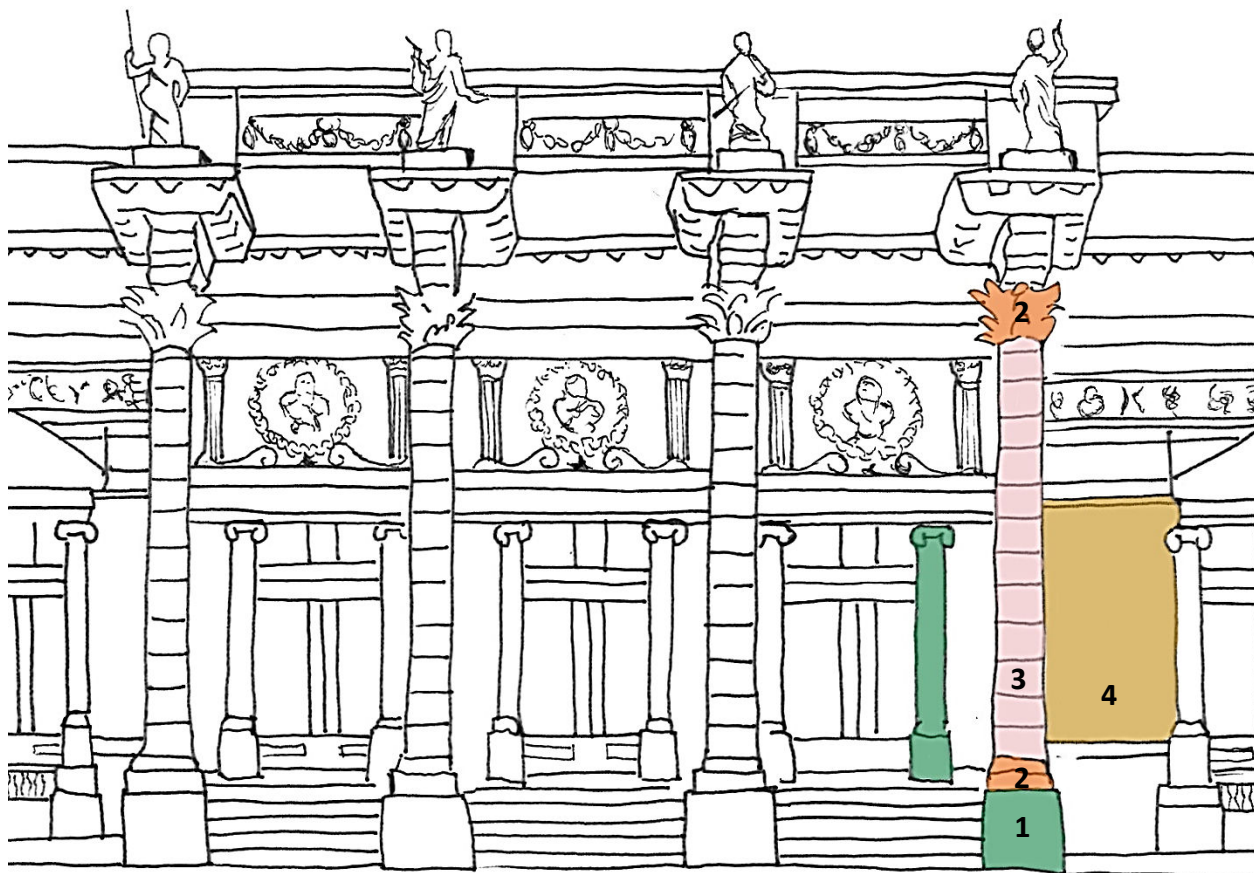

Psst! Lijkt dat jullie toch iets te ver te voet? Je kan ook tram 92 of 93 nemen aan halte **Park** tot aan halte **Koning!**

I. Materialen

Voor de gevel van het museum werden **verschillende materialen** gebruikt. Wie goed **luistert...** kan ze herkennen!

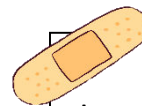
- **Klop** voorzichtig op elk deeltje waar een nummertje bij staat en vul de nummertjes vervolgens in op de juiste plaats.

Brons

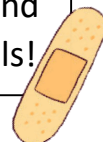
Als je op me klopt, maak ik een mooi geluid!

Graniet

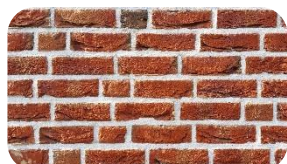
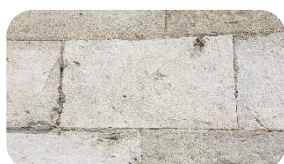
Een heel klein tokje kan je misschien horen maar ik val vooral op door mijn gladde, stralende huid.

Blauwe hardsteen

Je mag op me kloppen maar ik zal niet veel lawaai maken en misschien doe ik je hand zelfs pijn met mijn rimpels!

- Er is nog een **vierde bouw materiaal** aanwezig! Waar nummertje 4 staat vind je...

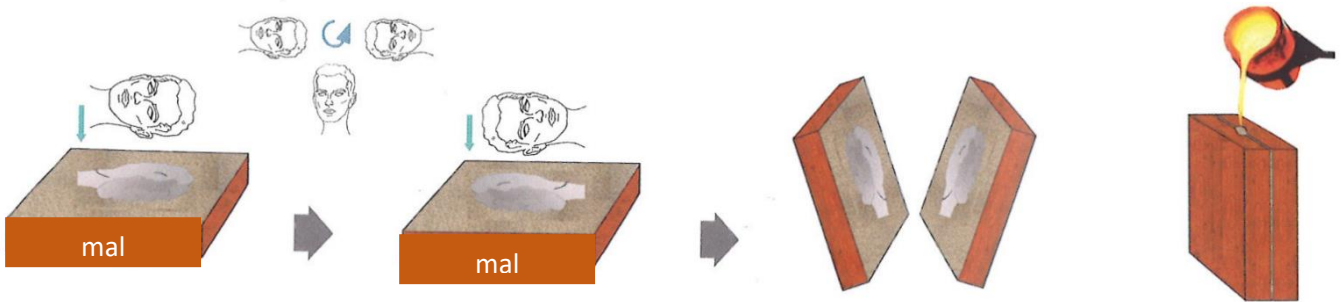

 baksteen

 Gobertangesteent

 travertijn

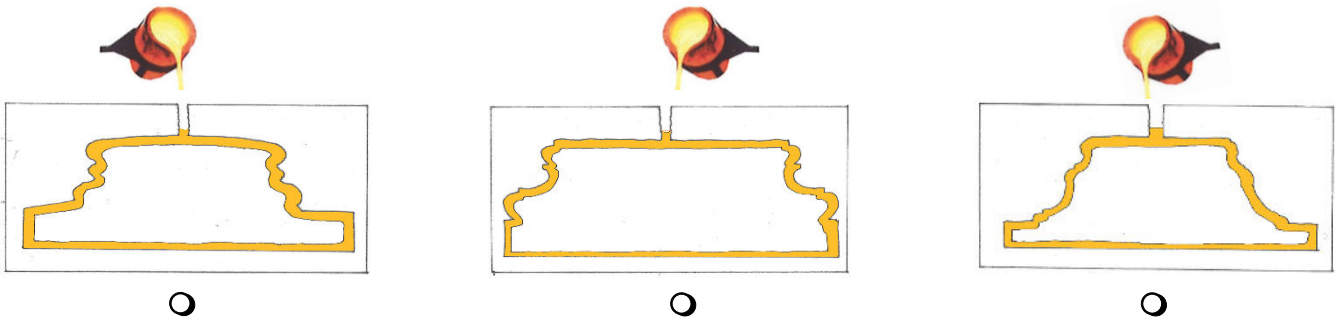
II. Brons

De stenen worden bewerkt met hamer, beitel... maar het brons... Dat wordt gegoten!

Hiervoor maakt men een mal. In die mal kan het brons dan gegoten worden. Eens alles is afgekoeld, wordt de mal weggenomen en kan je je resultaat bewonderen.

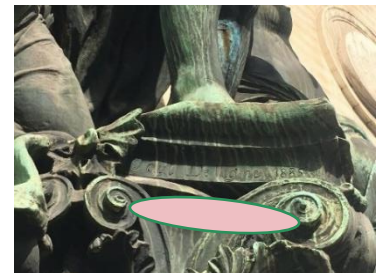

- Welke mal zou zijn kunnen gebruikt voor onze basis van de zuil?

- Kijk nu eens goed naar het beeldhouwwerk rechts van de ingang. Je kan er, als je goed kijkt, een naam vinden:

P					E				N
---	--	--	--	--	---	--	--	--	---

Denk eens terug aan de opdrachten op pagina 12

- Wie zou deze man kunnen zijn?
 - de architect
 - de ornamentist
 - de beeldhouwer

De beelden en ornamenten gieten, dat deden Georges Houtstont of de beeldhouwers niet zelf!

- Ga eens op zoek naar de naam van het bedrijf die dat wel deed! Het staat op de rechterkant van het beeldhouwwerk.

Tip: Net naast de

			E			R		Z	
--	--	--	---	--	--	---	--	---	--

- En net om het hoekje staat de naam van de stad waar dit bedrijf gevestigd was.

			X				
--	--	--	---	--	--	--	--

Een kunstige combinatie van materialen

Alphonse Balat krijgt in 1871 de opdracht toegewezen voor de bouw van het *Paleis voor Schone kunsten* (de huidige Koninklijke Musea voor Schone Kunsten). De werken starten in 1874 en zullen zes jaar duren.

De geveldecoratie krijgt een hoofdrol en contrasteert met de sobere klassieke gevel. Daarnaast valt ook het bijzondere materiaalgebruik op. Men combineert **blauwe hardsteen (1)** met **Gobertangesteen (4)** en **granieten (3)** zuilen met **bronzen (2)** kapitelen.

Beeldhouwers Charles Vander Stappen en **Paul De Vigne** staan in voor de sculpturen die de ingang flankeren. Georges Houtstont is verantwoordelijk voor de ornamenten.

De Compagnie stelde de modellen voor de korintische kapitelen met trots tentoon in hun stand op de Wereldtentoonstelling in van 1878 in Parijs.

Houtstont werkte zijn hele carrière samen met de Compagnie.

De Compagnie des Bronzes werd opgericht in 1854 in **Brussel** en richtte zich zowel op de artistieke als de industriële sector. Voor de productie van decoratieve objecten in brons, speelt het gipsmodel een cruciale rol. Houtstont vervaardigt deze modellen op basis van het hem aangereikt ontwerp – of naar eigen ontwerp – dat dan door de bronsgieter wordt gegoten.

Georges Houtstont werkte ook mee aan de ornamenten in het museum. Zo voorzag zijn atelier onder andere de kapitelen voor de traphal.

Kapiteel voor de traphal

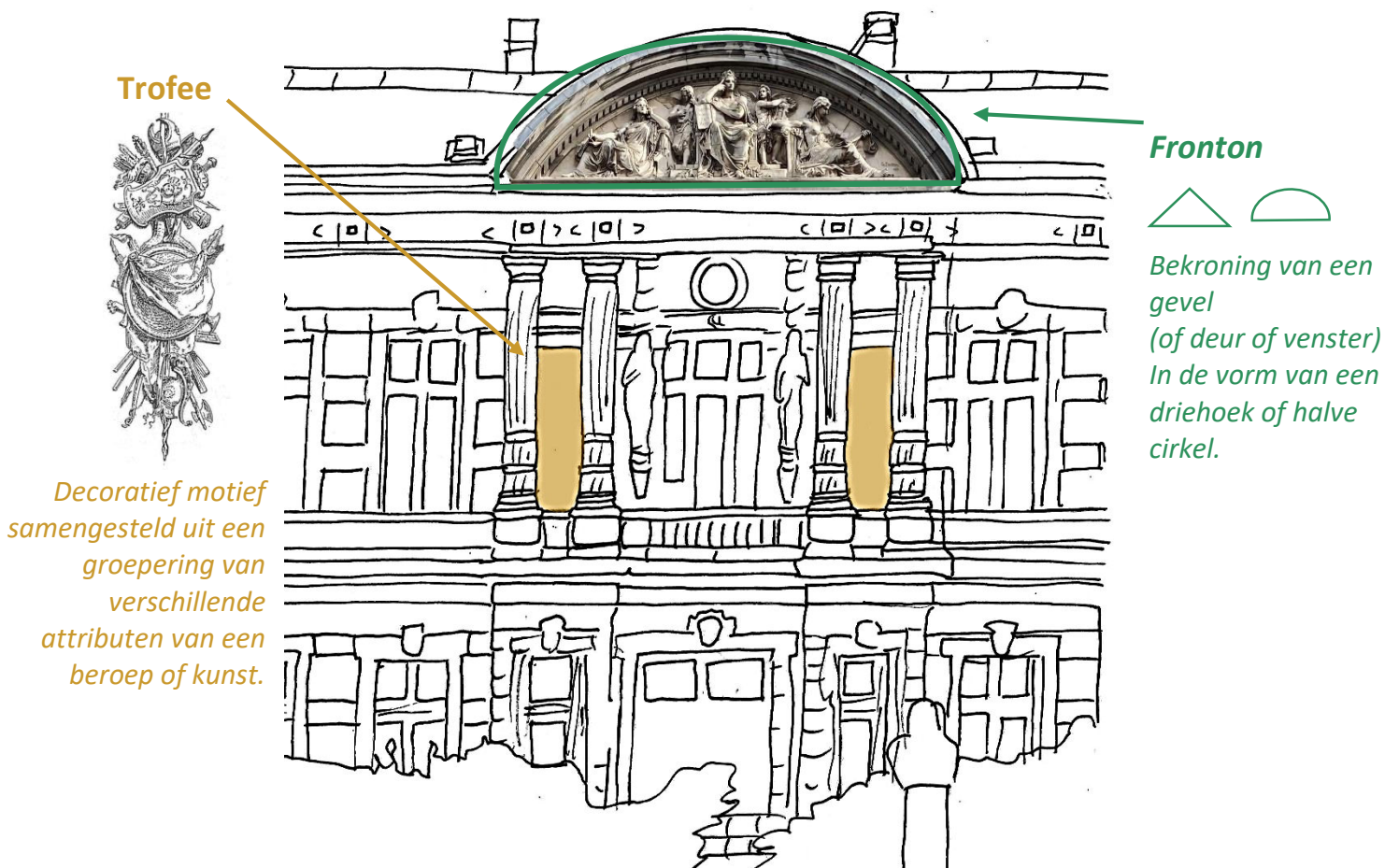
En nu op zoek naar het zebra-pad! De volgende halte bevindt zich aan de overkant!

Als het hek open staat, mag je binnen gaan op het binnenplein.

Wanneer je goed kijkt naar de gevel van een gebouw, kan je soms te weten komen wat er binnen gebeurt. Kan jij ontdekken wat voor school dit is? Met deze opdrachten, helpen we je graag op weg!

I. De gevels

- Zoek op de 3 gevels rond je de **frontons** en **trofeeën**.
- Tel ze en vul aan: er zijn **3 frontons** en **trofeeën**.

II. De trofeeën

- **Omcirkel** de attributen die je kan terugvinden op de **trofeeën**:

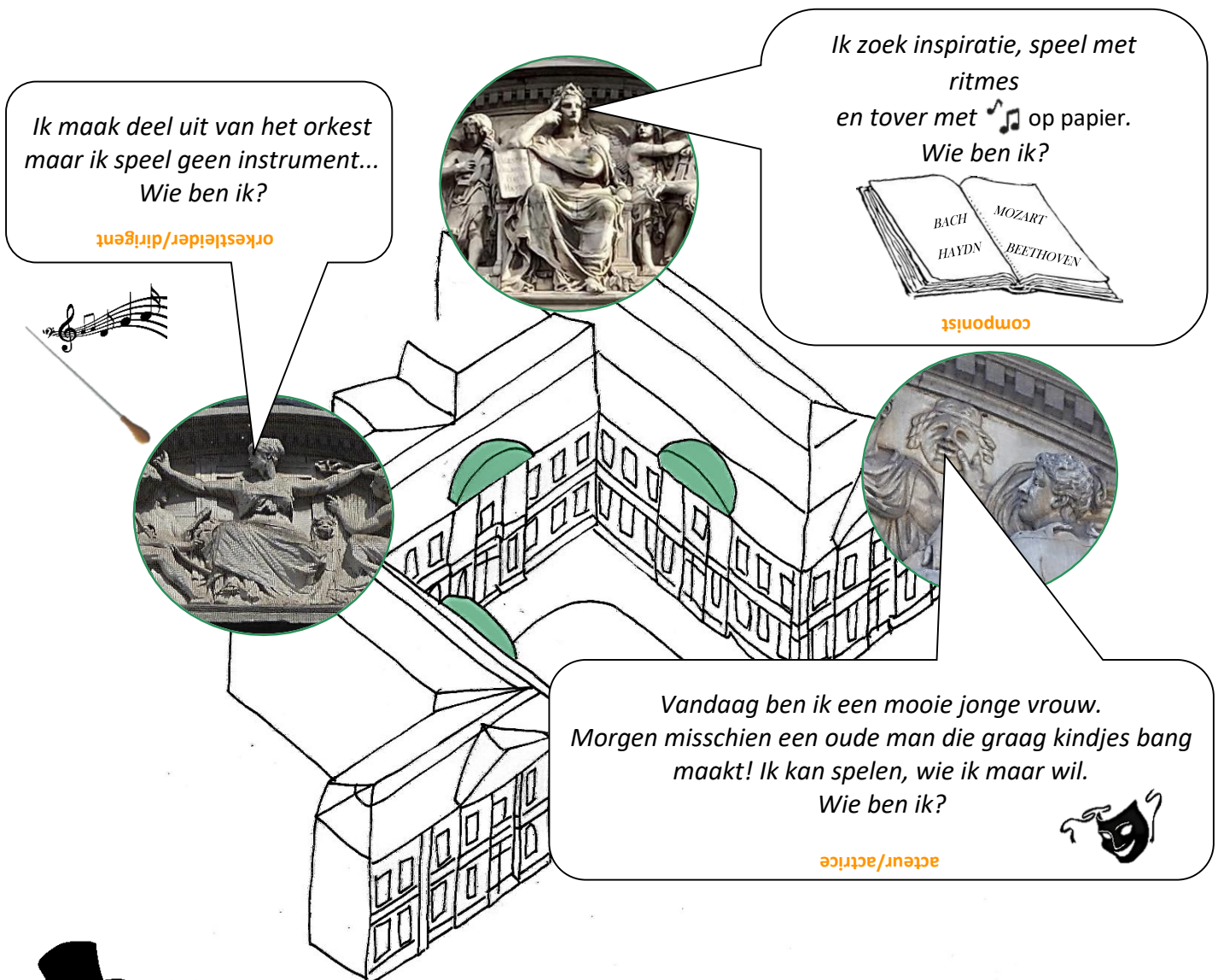
- Dus... wat voor school is dit precies?
Alle attributen die je omcirkeld hebt, behoren tot dezelfde familie, namelijk de:

- landbouw
- geneeskunde
- muziek

III. De frontons

Een muziekschool! Ja maar... wat leer je hier dan precies?

- **Kijk** eens goed naar de figuren in de **frontons**. Ze staan symbool voor enkele vakken die je hier kan leren.
- Los de **raadseltjes** op om te weten te komen welke beroepen je hier kan leren:

*Ik maak deel uit van het orkest
maar ik speel geen instrument...
Wie ben ik?*
orkestleider/dirigent

*Ik zoek inspiratie, speel met
ritmes
en tover met op papier.
Wie ben ik?*
componist

*Vandaag ben ik een mooie jonge vrouw.
Morgen misschien een oude man die graag kindjes bang
maakt! Ik kan spelen, wie ik maar wil.
Wie ben ik?*
acteur/actrice

Bravo! Zelfs zonder naar binnen te gaan, ben je veel te weten gekomen!
Gewoon... door goed te kijken. Toch wel handig die ornamenten.

En dan nu... muziek!

Het woord **Conservatorium** komt van het Italiaanse *conservatorio* dat verwees naar opvanghuizen voor weeskinderen waar ze ook muziekonderwijs kregen. Het Koninklijk Conservatorium van Brussel is vandaag een prominente onderwijsinstelling die universitair onderwijs aanbiedt op vlak van muziek en theater.

Vanaf 1873 was Georges Houtstont actief op de werf van het Conservatorium. De gevels in neorenaissancestijl zijn opnieuw geïnspireerd op de architectuur van het Louvre, waaraan onze ornamentist ook gewerkt heeft van 1856 tot 1861.

Het decoratieve programma (guirlandes, kariatiden, muziekinstrumenten,...) neemt hier een prominente plaats in op de gevels, vooral ter hoogte van de **6 trofeeën**, en laat de architectuur als het ware *spreken*, zogenaamde « architecture parlante », . Men kan dus afleiden wat er zich in het gebouw afspeelt nog voordat men er een voet binnen heeft gezet. De ornamenten met een link naar muziek (**violen** en andere **snaarinstrumenten**, **panfluiten**, **trommels**, **partituren**,...) verraden de functie van het gebouw.

De drie frontons die de gevels bekronen zijn voorzien van allegorieën* van de vakken die aan het Conservatorium worden onderwezen: **theater**, **componeren**, **orkestratie**, instrumentenleer,... De rest van de voorgevel is versierd met borstbeelden van beroemde componisten en de trofeeën van muziekinstrumenten.

Houtstont maakte telkens de gipsen modellen van de ornamenten maar hij stond niet in voor de uitvoering in steen.

Hoewel we voor deze wandeling specifiek kozen voor een focus op de buitenkant van de gebouwen, beperkt de bijdrage van Houtstont zich niet tot het exterieur. Ook de ornamenten die overvloedig aanwezig zijn binnen in het conservatorium zijn van zijn hand. Zowel in de orkestzaal, (die plaats biedt aan maar liefst 600 toeschouwers) aan de koninklijke trappen, in de koninklijke loge en de salons op de eerste verdieping leverde Houtstont een bijdrage.

Houtstont werkte aan het Conservatorium onder leiding van de architect Jean-Pierre Cluysenaar. Cluysenaar had het volgende te zeggen over de ornamentist (wiens naam hij zo on-Frans vond klinken): (...) *M. Houtstont, dont le nom prouve bien qu'il y a du belge chez lui ! (...)***

Hoewel sommigen bij zijn aankomst in Brussel in 1858 twijfels hadden over zijn vermogen om uitdrukking te geven aan de nationale identiteit en gemakkelijk kritiek uitten op de aanwezigheid van deze Fransman op de werven van de hoofdstad, bewijst dit toch dat hij nadien goed geïntegreerd werd in de Brusselse bouwwereld. Zozeer zelfs dat hij deel mocht uitmaken van de Belgische delegatie op de Wereldtentoonstellingen van de jaren 1870.

* allegorie = symbolische voorstelling waarbij een idee of abstract begrip wordt verbeeld

** *M. Houtstont, wiens naam bewijst dat er een Belg in hem schuilt!*

Vermoeide voetjes? Geen paniek! We gaan nu gewoon gluren bij de burens.

Jullie staan hier pal voor de Grote Synagoge van Brussel.

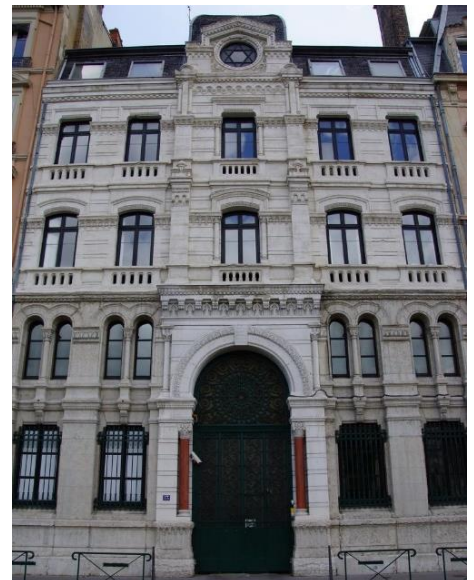
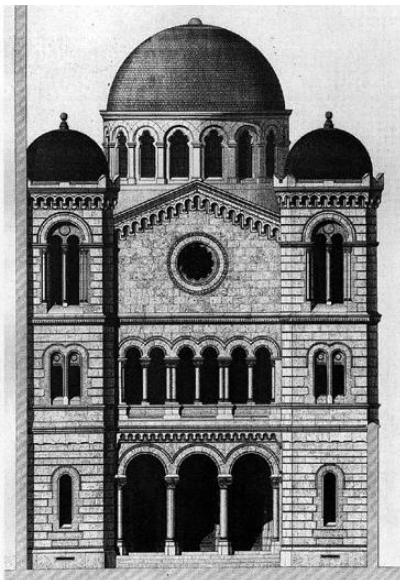
- Maar wat is een **synagoge** precies? Tip: links van de synagoge staat een infobord!

- Een school Een plaats waar Joden komen bidden Een winkel

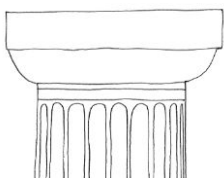
I. De inspiratie voor de synagoge

Voor de gevel van De Grote Synagoge liet architect Désiré De Keyser zich inspireren door de synagoge van Lyon.

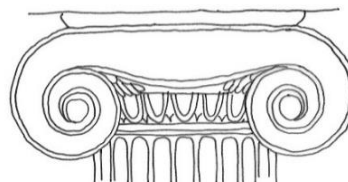
- Wie van de drie? **Omcirkel de synagoge van Brussel.**
- De twee andere gevels zijn die van **de synagoge van Lyon**. Duid met een **pijl** de gevel aan die het **meest lijkt** op de synagoge van Brussel.
- **Zet een kruisje** bij alle overeenkomsten.

- Kijk eens goed naar de kapitelen aan de ingang. Dat zijn de bovenkanten van de zuilen. Op welke **twee** stijlen **lijken ze** het meest?

- Dorische stijl

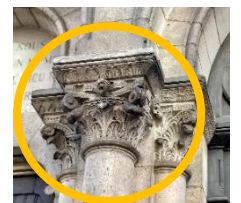
- Ionische stijl

- Korintische stijl

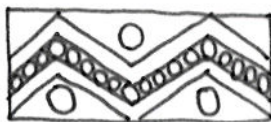
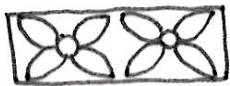
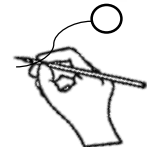
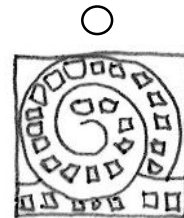
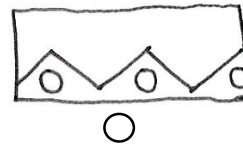
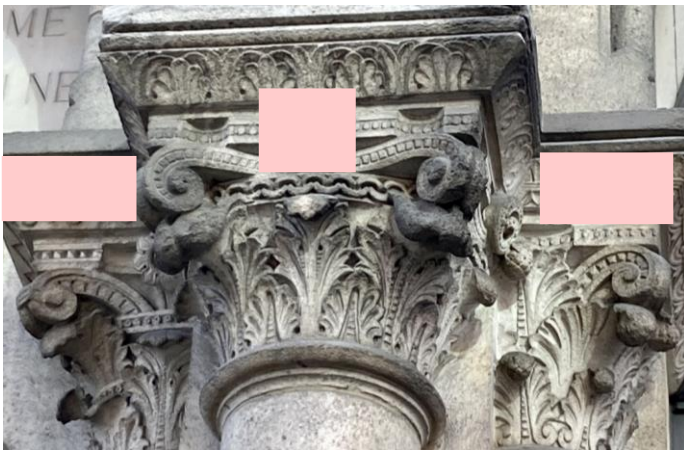

- Byzantijnse stijl

II. Een puzzel van ornamenten

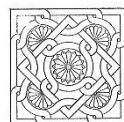
- Je vindt veel mooie **ornamenten** aan de ingang van de synagoge! We zijn er 6 verloren. Zet jij ze terug op de **juiste plaats**?

- Bij welke **stijl passen** deze details het best?

Byzantijnse stijl

Italiaanse renaissance

In 1868 schrijft men een architectuurwedstrijd uit voor de bouw van een synagoge in Brussel. De deelnemende architecten moeten zich inspireren op een stijl van voor de 12de eeuw. Het Centraal Israëlitisch consistorie wilt met de stijlkeuze uitdrukking geven aan de eigen identiteit. De gotiek was de stijl bij uitstek geworden voor de Katholieke Kerk. Voor dit gebedshuis kiest men dus heel bewust voor een andere stijl. Het resultaat is een erg persoonlijk interpretatie van de **romaans-byzantijnse** stijl.

Architect Désiré De Keyser wint met zijn ontwerp dat geïnspireerd is door de synagoge van Lyon. De overeenkomsten zijn frappant: het centrale **roosvenster**, de **rondbogen**, **zuilen** en **onderverdeling van de gevel**...

De Keyser werkte al eerder samen met Georges Houtstont bij de interieurafwerking van het bankgebouw Union du Crédit, het huidige **museum van de Nationale Bank** op de Warmoesberg. **Van 31/05 tot 01/10/2021 loopt daar nog de expo Georges Houtstont en de ornamentenkoorts van de belle époque. Een bezoekje waard!**

En hop, we zijn alweer aan onze laatste stop!

Niet zomaar een stop! Een paleis! Maar hier leven geen prinsen en prinsessen. Onze vriend Houtstont heeft weer voor een paar tips aan de buitenkant van het gebouw gezorgd die over de functie vertellen. Gaan we een beetje dichterbij kijken?

Ga naar de hoofdingang. Begroet beleefd de mensen die de ingang beveiligen en ga voor de **grote deuren** staan.

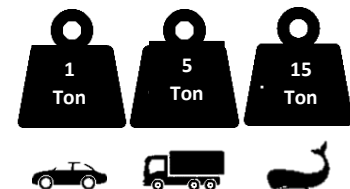
I. Een reuzendeur

Leven hier reuzen? Raad...

De hoogte :

- 3,05m / zo hoog hangt een basketbalring
- 5,07m / de hoogte van een Aziatische olifant
- 10,5m / de hoogte van een volgroeide appelboom

En het gewicht :

II. Het brons

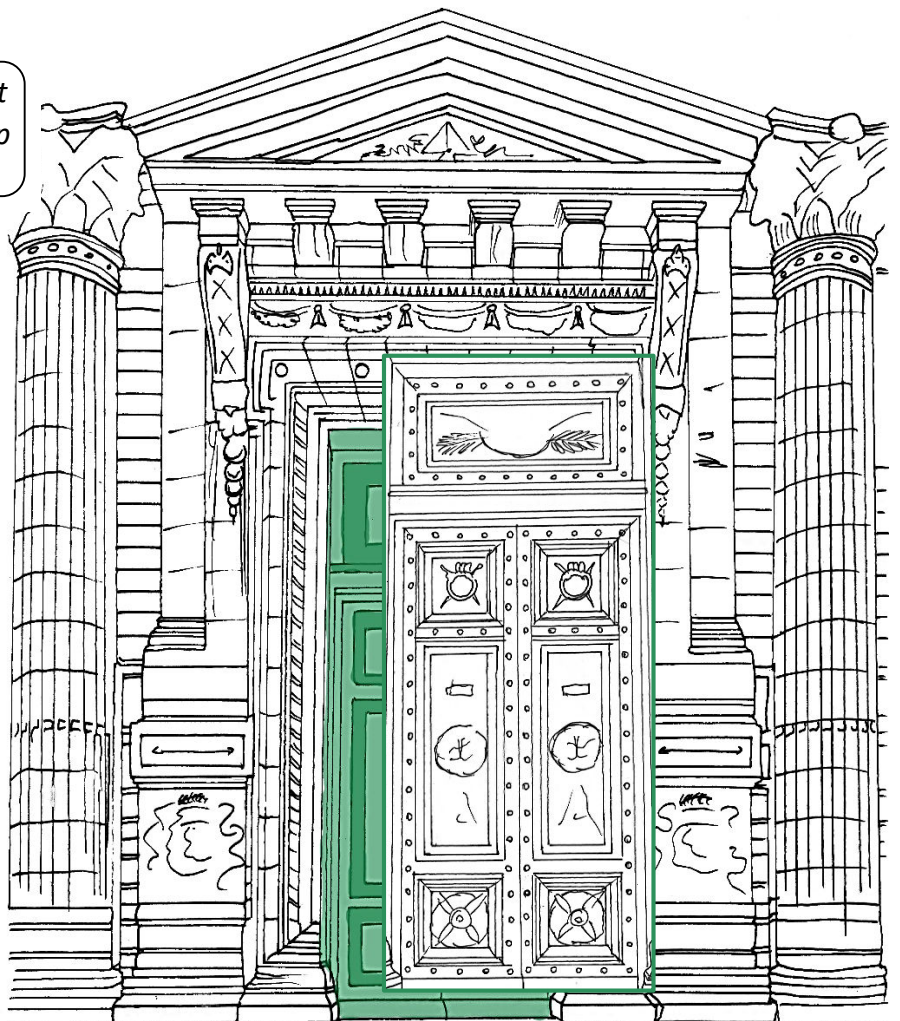

Deze deur is gemaakt van brons. Als je er op klopt hoor je...

- Tok tok
- BongBong
- Aiai!

- Het brons is*:
 - gegoten in een mal
 - met hamer en beitel bewerkt

*Pssst! Denk terug aan watje gezien hebt aan de Koninklijke Musea!

III. Ornamenten in zicht!

- Kijk goed naar alle symbolen en **duid** alles aan wat je kan terugvinden op de **grote deuren**.

Goeiedag!
Ik ben hier het symbool van België!

1 Een godin

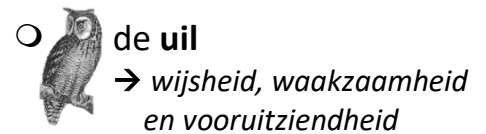
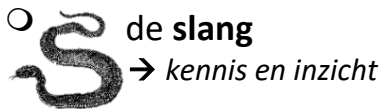
Ik ben **Athena**,
Godin van de
wijsheid.
Dit paleis is aan mij
opgedragen.

- Op de deur vind je mijn attributen:

- mijn **schild**
→ versierd met het hoofd van Medusa
(een woedend gezicht met slangen
In plaats van haren)
- mijn **parelketting**
→ vrouwelijkheid en perfectie
- mijn **helm**
→ macht en onkwetsbaarheid

2 Een beestenboel

3 Waar zijn die handjes?

- het **v-teken**
→ van vrede of overwinning.
- de **hand van justitie**
→ trouw, macht en recht
op gerechtigheid

4 Groene blaadjes. De takken van de:

- **eik**
→ uithoudingsvermogen, kracht
en gerechtigheid
- **klimop**
→ eeuwige liefde, trouw
en onsterfelijkheid

5 Handtekeninge en andere inscripties...

- Vul de **ontbrekende letter** in en **duid** het juiste woord aan...

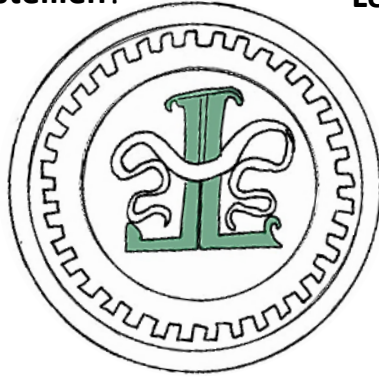

- REX
- FLEX
- LEX

dat **betekent** « wet ».

- Wat zou dit ronde teken in het midden van de deur kunnen **voorstellen**?

- een **muntstuk**
→ iedereen die door deze deur wandelt zal rijk worden.
- een **schild**
→ de wet en justitie beschermen alle burgers.

- De **2 letters L, rug aan rug**, staan voor **Léopold II**. Hij was:

- ... **de koning** op het moment dat het Justitiepaleis werd gebouwd.
- ... De beroemdste **advocaat** aan het einde van de 19de eeuw.

→ Waar verwijzen al de ornamenten van dit paleis naar?

- De landbouw
- De justitie
- De gastronomie

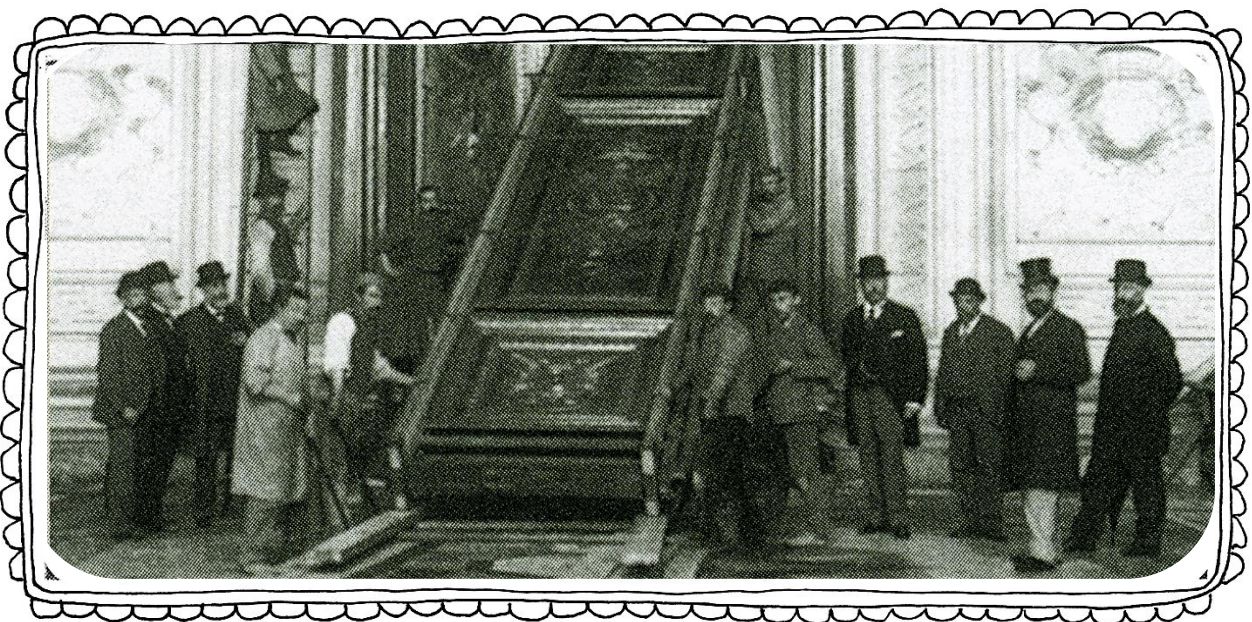
Jaja, ik heb al die ornamenten ontworpen maar realiseerde ik ze ook in brons?

JA/NEE

(Denk aan wat we hebben gezien bij de Koninklijke musea)

In 1882 poseerden alle verantwoordelijken voor de bouw voor deze foto: onder andere inspecteurs Wellens en Benoit, architecten Van Mansfeld en Van de Vyvere en aannemer De Vestel. Ze staan er allemaal op!

Misschien poseerde Houtstont ook? Wat denk jij?

Denk eens terug aan de beschrijving van Houtstont op p.8 en **omcirkel** iedereen op de foto die eventueel onze ornamentist zou kunnen zijn....

*En voor mij waarschijnlijk
de grootste uitdaging
van mijn carrière!*

Het Justitiepaleis, symbool van de macht van de wet

Het Justitiepaleis van Brussel (1866-1883) is een van de grootste en opmerkelijkste van Europa. Houtstont werkte er in opdracht van architect Joseph Poelaert. Hij was verantwoordelijk voor alle binnen- en buitenversieringen, in steen, stucwerk, staff en metaal. Het aantal ornamenten is duizelingwekkend! De notie van horror vacui (= angst voor het lege) is hier duidelijk voelbaar: beelden en ornamenten worden vermenigvuldigd, vergroot en opgestapeld, er blijft geen enkele lege vierkante meter over!

Uil, helm, schild (als attribuut van Athena), **slang, eikenbladeren, de hand van justitie**,... aangezien het gebouw de macht van het recht moet uitbeelden, is het voorzien van een uitgebreid programma van beeldhouwwerken en ornamenten gewijd aan de **juridische iconografie**. We spreken hier opnieuw van « architecture parlante », waarbij de ornamenten en sculpturen aan de buitenkant de functie van het gebouw blootleggen.

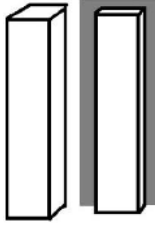
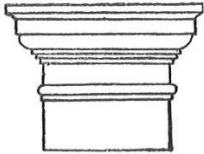
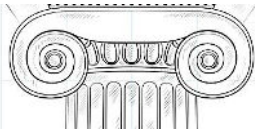

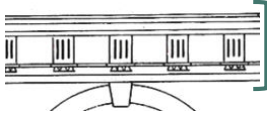
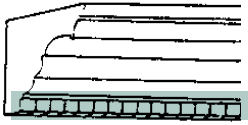
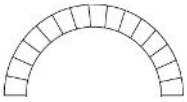

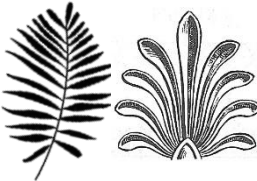

Hoewel het paleis in 1883 werd ingewijd, werden de bronzen deuren van de hoofdingang pas in 1896 geïnstalleerd. De maquettes voor de panelen werden door Houtstont in gips vervaardigd naar de ontwerpen van architect Jacques Van Mansfeld. Het geheel is **10,5 meter hoog** en 4,5 meter breed, en weegt **15 ton**. Het brons werd **niet gegoten door de ornamentist** zelf maar door de Compagnie des Bronzes. De gigantische afmetingen van deze deur waren een uitdaging voor de gieterij. De panelen moesten zo groot mogelijk zijn, zodat er zo weinig mogelijk voegen zichtbaar waren. De verschillende in de werkplaats gegoten onderdelen werden vervolgens ter plaatse in elkaar gezet.

Tijdens de bezetting van het land tijdens de Eerste Wereldoorlog werden de deuren verwijderd door de Duitsers, die het metaal recupereerden. Zij werden vervolgens op identieke wijze herbouwd, opnieuw door de Compagnie des Bronzes, en in 1932 weer op hun plaats gezet. Eind 2018 verloren zij hun functie als hoofdingang van het paleis ten gunste van twee beveiligde zij-ingangen.

En nu, kan je zelf aan de slag!

Maak een **wandeling** rond het Justitiepaleis en ga **op zoek** naar de ornamenten!
Vind je er eentje dat overeen komt met de tekening hier onder? **Kleur** die dan in!

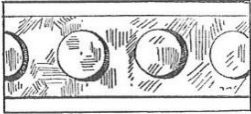

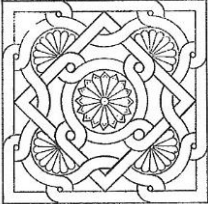
Klassieke oudheid

					
Zuil	Pijler-Pilaster	Dorisch kapiteel	Ionisch kapiteel	Korintisch kapiteel	Samengesteld kapiteel
					
Fronton	Fronton met ronde bovenkant	Entablement	Tandlijst	Rondboog	
					
Guirlande	Golvende meander	Rankwerk met blaadjes	Meander	Laurierkroon	
					
Standbeeld gekleed in klassieke stijl	Trofee	Rozet	Palm of palmet	Acanthusblad	

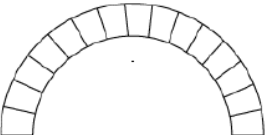

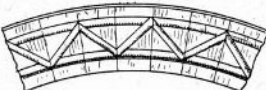
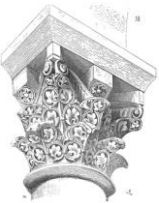

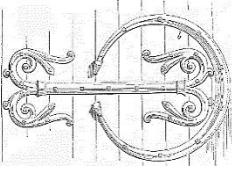
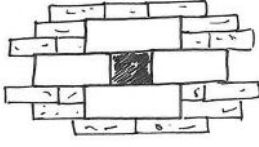
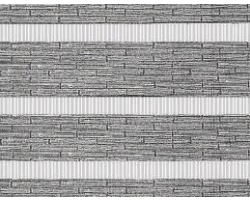
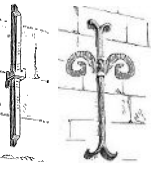
De oudheid van het Midden-Oosten

			
Wederopbouw Babylon	Gevleugelde stier	Rozet in de vorm van margriet of ster	Bloemknoppen en lotusbloemen

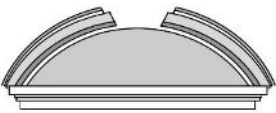
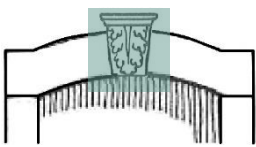

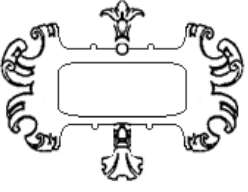

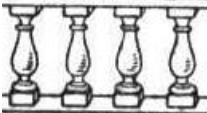
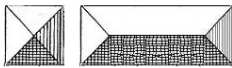
Byzantijnse periode

				
Byzantijns kapiteel (in de vorm van een omgekeerde piramide)	Knop (< monnaie byzantine)	Parels	Ruiten	Gekruiste rozetten

Middeleeuwen

				
Rondboog	Archivolt	Boogfries	Wortelmotief	Gebladerd kapiteel
				
Roosvenster	Hengsel	Steigergat	Metselverband	Anker

Italiaanse renaissance

				
Gebroken fronton	Versierde sleutel	Voluut	Mascaron	Leeuwenmuil
				
Putti	Cartouche	Hoorn des overvloeds	Balustrade	Diamantkop

Voor de Brusselse architectuur in de tweede helft van de 19de eeuw putte men dus inspiratie uit verschillende tijdperken en men aarzde ook niet om de versieringen te combineren.

Iets wat ook onze goede vriend Houtstont perfect beheerste!

Bibliografie

Van Santvoort L., Georges Houtstont en de ornamentenkoorts van de belle époque, Erfgoed Brussel nr. 35, lente 2021.

Danneel M., Logie C., Pluym W., Randaxhe Y. et Victoir J., *L'Hôtel du gouverneur de la Banque nationale de Belgique*, Anvers, 1995.

Afbeeldingen

- p. 11: Ontwerptekening voor een guirlande ©Patrick Van den Branden NBB
- p. 13: Ontwerptekening voor het Hotel van de Gouverneur van de Nationale Bank
©Patrick Van den Branden NBB
- p. 13: Vleugel van het Louvre : ©Jean-Pierre Dalbéra,
<https://www.flickr.com/photos/72746018@N00/4793076608>
- p. 18: Gietatelier van de Compagnie des Bronzes, 1905 ©Collectie La Fonderie
- p. 18: Kapiteel voor de traphal Koninklijke Musea voor Schone Kunsten ©Collectie CIDEP
- p. 22: Gevel Synagoge Lyon, litho, 1864, ©Abraham Hirsch
- p. 22: Gevel Synagoge Lyon, foto, 2013 ©Nicolas Janberg
- p. 26: Foto installatie grote deur van het justitiepaleis in 1882 ©Ministerie van Openbare Werken

Dit wandelparcours werd gerealiseerd naar aanleiding van de expo
« Georges Houtstont en de ornamentenkoort van de belle époque »

Museum van de Nationale Bank van België

Warmoesberg 57, 1000 Brussel

www.nbbmuseum.be

Een uitgave van Erfgoedklassen & Burgerschap in het kader van de tentoonstelling *Georges Houtstont en de ornamentenkoorts van de belle époque* van Urban.brussels in samenwerking met het Museum van de Nationale Bank van België, Warmoesberg 57, 1000 Brussel, van 31 mei tot 1 oktober 2021.

Redactie: Stéfane Antoine, Nathalie Curinckx en Charlotte-Amalie Gillessen

Coördinatie: Elisabeth Gybels

© Verantwoordelijke uitgever:

Stéphane Demeter, vzw Paleis van Keizer Karel, Koningsstraat 2-4, 1000 Brussel
2021

Ook beschikbaar op www.erfgoedklassen.brussels

Erfgoedklassen & Burgerschap · beheerd door vzw Paleis van Keizer Karel · Koningsstraat 2-4, 1000 Brussel

Ondernemingsnr. R.P.R. Franstalige ondernemingsrechtbank Brussel: 0463.156.291
erfgoedklassen@coudenberg.brussels · www.erfgoedklassen.brussels · +32 (0)2 563 61 79
IBAN BE90 7360 3156 0632 BIC KRED BEBB